

Ravnatelj tega novega zavoda bo Ivan Rabar. dosedanj ravnatelj srednje šole v Osijeku. Rabar je doma s Kanfarske v Istri. Zares krasna pridobitev, ker je Rabar znan kot vrl rodoljub in pedagog. — Novi gimnazij kliče mo iz globine bratskega srca: Vivat, floreat, crescat na boljo srečo našega zatiranega naroda v Istri!

Književnost in umetnost.

Učne slike za ponavljalne šole, oziroma za kmetijsko-nadaljevalne šole. Uredil, izdal in založil Ljudevit Stiasny. Cena 3 K. — 1909. Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani. Str. 272.

Prodavanja učiteljev krškega in litijskega okraja v šolskem letu 1908/09. — Izdal in založil Ljudevit Stiasny. Cena 1 K 30 h. V Ljubljani, 1909. Natisnila „Katoliška tiskarna“ v Ljubljani. Str. 62.

Obe te knjigi sta plod neumornega, stanovsko-zavednega delovanja učiteljskega krškega in litijskega okraja. Nekatere učne slike kakor tudi nekatera predavanja smemo imenovati naravnost vzorna dela svoje vrste.

Domače ognjišče. Vsebinska 8. številka: 1. Ferdo Plešić: Zakaj otrok laže. — 2. Fran Milčinski: Pijanec pred sodiščem. — 3. Fran Milčinski: Naša zanemarjena mladina in Kranjska, oblastna ji mačeha. — 4. Anton Likozar: Salezijansko deško vzgajališče na Rakovniku v Ljubljani. — 5. Domači zdravnik. — 6. Drobline. — Priporočamo!

Kulturno delo.

+ Skupščina „Družbe sv. Cirila in Metoda“ na Jesenicah se je vršila dne 8. m. m. Predsedoval je skupščini prvomestnik vladni svetnik Andrej Senekovič. Tajnikovo poročilo je podal dr. Žerjav. Iz tega poročila posnemamo, da je družba štela okrog 10.000 družnikov. Na šolah deluje 9 učiteljev, 19 učiteljic in 18 vrtnaric. Šole pa obiskuje 2395 slovenskih otrok. Prihodnje leto slavi družba 25 letnico svojega obstanka; proslavila jo bo z ustanovitvijo novih šol in otroških vrtcev. Po poročilu blagajnika notarja Hudovernika je imela družba v preteklem letu 136.268 K dohodkov, stroškov 93.483 K, torej prebitka 42.784 K. Dohodkov je bilo letos 41.117 K več kakor lansko leto. Ves ta denar so nabrali naprednjaki, kar je dokaz, da družba prav lahko, da se bolje uspeva, ako v nji ne delujejo klerikalci, ki bi pač radi imeli v družbi glavno besedo, žrtvovali pa za njo nič. Časopisi so za družbo nabrali 12.839 K. V odbor so bili izvoljeni: notar Hudovernik, župnik Vrhovnik in prof. Vajda; v nadzorstvo doktor Ilesič, dr. Müller, dr. Ravnihar, Matej Prosekar in Miloš Stibler; v razsodišče pa: notar Kogej, ces. svet. Savnik, dr. Tekavčič, doktor Triller in dr. Hudelist.

+ „Prosvetna“ knjižnica v Slivnici pri Celju se je otvorila dne 8. pret. m. z veselico pevskega zbora in sodelovanjem šentjurskega „Sokola“. Knjižnica prav živahno deluje — ljudstvo z velikim veseljem sega po knjigah.

Politiški pregled.

* O preosnovi ministrstva govore zopet, in sicer v krščansko-socialnih krogih, ki kažejo velik apetit po še večjem zastopstvu v vladi; zahtevali bi za ministra javnih del dr. Fuchsa, za pravosodnega ministra pa dr. Pattaja.

* Koliko velja vojaštvo? Izdatki za vojaštvo so določeni za to leto v posameznih državah takole: Angleška 1532 mil. K, Nemčija 1452-2 mil. K, Rusija 1348-4 mil. K, Zedinjene države 1158 mil. K, Francija 1115 mil. K, Avstrija 541 mil. K, Italija 443 mil. kron in Japonsko 402-6 mil. V celoti pogoltno torej vojaštvo teh 8 držav nad 8000 milijonov kron! Groza!

* Razpust hrvaškega sabora. V političkih krogih potrjujejo, da bo hrvaški sabor razpuščen koncem meseca septembra. Nove volitve bodo tekom zime. Ako se baronu Rauchu tudi to pot ne posreči dobiti večine v saboru, bo takoj odstopil, k čemur ga bo prisilila madjarska vlada.

* Kristjani v Turški armadi. Kristjani doslej niso služili v turški armadi. Morali pa so zato plačevati poseben davek. Sedaj pa je izšla nova ministrska naredba, po kateri so podvrženi vojaški službi ter se je že začelo z nabori.

* Novi kardinali. Kakor poročajo iz Vatikana, je papež sedaj definitivno sklenil, da se v novembu vrši konzistorij na katerem bo imenoval več novih kardinalov. Od zadnjega konzistorija pred 2 letoma je umrlo 9 kardinalov, tako da jih je sedaj samo 53, namesto 70. Gotovo je samo to, da dobi kardinalski klobuk papežev majordom, mons. Bisleti.

* Zakon za mladino. Anglija je prva praktična država, ki je uvedla v veljavo zakon za otroke. Prva točka tega zakona prepoveduje

dečkom, ki še niso dopolnili 16. leta, kajenje. Druga točka prepoveduje otrokom izpod 14. leta prebivati v prostorih kake gostilnice. Oni, ki bi kakšnega otroka poslal v pivnico, kjer se točijo pijače, bi bil kaznovan. Mnogo gostilničarjev je prosilo zaraditega, da bi smeli podaljšati svoje pivnice in dograditi čakalnice za otroke; oblastnijsko pa se te prošnje večinoma zavrnile. Starši, ki imajo pri sebi otroke izpod 14 let, ne smejo pohajati gostilnic. Tudi v takih prostorih, kjer vidno gori ogenj, ne smejo prebivati otroci sami. Otrokom je zabranjeno beračiti in prosjačiti po hišah in po javnih lokalih. — Tako izvrstnih odredb bi potrebovali tudi pri nas.

Tovariši in tovarišice iz leta 1899!

Sestanek se vrši v ponedeljek dne 6. septembra dopoldne v „Švicariji“.

Zdravko Mikuž.

Obrambni vestnik.

* Uskokom v album. Dne 22. avgusta t. l. je bil shod mladeničev ribniške dekanije pri Sv. Gregorju. Shodu je predsedoval predsednik „Slomškove Zveze“, gospod Jaklič. Govoril je tudi neki kaplan Skulj in sicer o značajnosti. O njegovem govoru čitamo v „Slovenec“ (št. 192) to-le poročilo: „Kakor električni tok nas je nato prešinil govor potokskega g. kaplana Skulja o značajnosti. Judežev ne maramo, izdajaleci, ki so danes tukaj, jutri tam, naj zapustene naše vrste, če jih je kaj med nami! Frenetično ploskanje je pričelo, kako se s temi besedami strinja ves shod.“ — Kdo ve, je li Jaklič te besede povedal Slomškarm, ko so zborovali na Brezjah?

* Hvali se „Slovenec“, da ima mnogo svoje vrste naraščaja med učiteljstvom. Vemo, kako je rekla lisica pod trto; tudi „Slovenec“ bi ga rad imel, a naj nam veruje, da je mladučelstvo oprežneje od „Slovenca“ in se ne bo dalo ujeti na lokave besede. . . . , da jih je precej, a njih število vedno narašča.“ — In kolikor ga ima, to je slo — kakor vreme, n e s t a n o v i t n o , p o s a p i !

* Resolucije „Zaveze“ ne imponirajo „Slovencu“ — tako pravi sam. Verjamemo, ker gotovo je, da stvari, ki so jasna priča klerikalnemu nasilju na Kranjskem, ne morejo imponirati klerikalcem in ne „Slovenec“ kot njih glasilu.

* O brecah učiteljstvu vedno govori „Slovenec“. Kdo daje učiteljstvu večje brece in ga blati pred ljudstvom kakor Jaklič, ki je pa poleg tega predsednik učiteljske organizacije „Slomškove zveze“. Teh bre „Slovenec“ ne opazi, pač pa pazi na taktične napake nar. napredne stranke napram učiteljstvu in jih hitro uporabi v svojo korist. — Resnica je in tudi ne tajimo, da ima učiteljstvo tudi svoje stališče napram zagreškom narodno-napredne stranke, a s tem še ni rečeno, da bi delalo v korist klerikalizmu. Klerikalizem je kanalijska, zato ga je potreba zatreti popolnoma, kjer le sili na površje. — Lažje mi oponiramo nar. napredni stranki kakor „Slomškariji“ klerikalni, ker mi nimamo političko vezanih rok na nobeno stranko, kar pa imajo „Slomškariji“, ki imajo še celo za predsednika strastnega klerikalnega strankarja. — Tudi naš čas pride!

* Učiteljšče v Ljubljani je tudi precej vzrok, da se veliko kandidatov kmalu poliberali. Dušeslovje se uči na popolnoma zastarali (novo bo sfabriciral „Slovenec“) materialistiški podlagi in se dušeslovnost istoveti s tvarnostjo. Meročajni faktorji so interesi in na tem, da se dušeslovje na pripravnici ne bo poučevalo tako, kakor se dandanes niti na najsvobodomiselnijših fakultetah ne, ker pač danes ni psihologija, ki bi tvar in duha istovetil, kakor se to dela na c. kr. učiteljšču v Ljubljani in tako kandidate usposobi za „Svobodno Misel.“ Tako „Slovenec“. — Vemo, da je klerikalizem nasproten vsaki znanosti in znanstvenim raziskavanjem in to zato, ker je znanost odkrila marsikatero budalost, ki jo je duhovska hierarhija proglašala kot absolutno resnico; in cerkev, duhovska aristokracija, klerikalizem je moral se ukloniti znanosti — in resnici. Se je in se še bo! A nauki Keplerja in Galileja še danes stojijo trdno, akoprav jih je nezmotljivi papež proglasil za brezverske in jih — prokel. Vemo, da je klerikalizem nasproten svobodni besedi (razen na prižnici), „ker beseda je meso postala“, in duhovščina je bila zopet v zadregi, kako bo zagovarjala svoje ukrepe, ki nasprotujejo vsakemu zdravemu razumu. Zatorej vsakogar, ki se upa kritikovati njih uredbe brez zagovora takoj na grmado! Vemo, da je klerikalizem nasproten vsaki kulturi in šolstvu, saj se je odlikoval

za protireformacije v zatiranju vsakega „napredka“, saj je postavil šolstvo na najnižjo stopnjo. Zgodovina šolstva je zgodovina tlaččenja šolstva od strani klerikalizma. — Popolnoma umevno, da se „Slovenec“ zaletava v pedagogiko in učiteljšče, saj on je le izvrševalni organ velikega kozmopolitiškega klerikalizma, le del njega in mu ostaja novodobni klerikalizem „naroden in ljudski“ le naivna fraza. Naš klerikalizem kaže javno tudi bistvo velikega klerikalizma, da je nasproten kulturi, znanosti, svobodni besedi, šolstvu, saj hoče uvesti celo štiriletno šolsko obveznost, da bi vendarle zatrl v ljudstvu še to kal razuma in vednosti, ki jo ima — in v bistvu ni tudi nič drugega nego del mednarodne duhovske organizacije vključno posvetnjakom, ki so v njej in silijo z njo na površje — ki izkuša z načeli klerikalizma utrditi svojo političko moč v vseh narodnostih. — Uničiti pedagogiko prav podlago — o tem se sedaj sanja klerikalizmu. Tako daleč pa ne sega moč „Slovenca“, da bi dirigiral poučevanje profesorja in mu on omejeval pot pri poučevanju! Dovolj je ravno klerikalizem uničil stopnjo izobrazbe učiteljščinikov in s tem učiteljstva — a naj pazi, da se ravno tu ne ubije njega moč, ker udaril ni na prava tla!

* Kompromis. Tovariš s kmetov nam piše: Kompromise da bi mi sklepali s klerikalci? „Slovenec“ da bi molčal in Lampe preklical? Saj se je poslanec Jaklič sam izrazil: „Udarjenje po učiteljstvu, to je naša politika in to moramo storiti!“ Torej da bi „Slovenec“ nehal blatiti učiteljstvo in krasti nam čast, da bi Lampe preklical svojo laž, o tem ni govora, ker so klerikalci izdali parolo: „Blatenje učiteljstva?“ Saj je to Jaklič sam izdal nekemu naprednemu učitelju! V svojo skledo ne bomo pljuvali, tudi na podlagi zvitih kompromisov ne. — Naprej — za resnico!

* Ne ve se, kaj je? Učiteljica nam piše: Pač, klerikalci je, nesramni klerikalcevohun! Ni učitelj, gimnazijski abiturient je! Udeležil se je zborovanja naše „Zaveze“ v Mariboru in pazljivo vlekla na ušesa vsako besedo govornikov. Potem pa je šel in objavil nesramen članek v „Slov. Gospodarju“ z dne 19. avgusta zoper učiteljstvo, češ: „Kadarkoli se sestanejo liberalni učitelji, slišimo le dvojce: zvišanje plač in boj proti kat. strankam. Vseled tega pa učitvajo tudi zaslužno veljavo med našim ljudstvom.“ — Čitatelji pa sedaj ne bodo vedeli, čemu gornji napis: „Ne ve se, kaj je?“ Ta je popolnoma opravičen. „Gospodarjev“ članek si pač ni nikdar mislil, da bodo tudi njegovi grehi enkrat očitni. Evo jih: Ko sva se seznanila, mi je začel ponujati „Zoro“. Pa sem odklonila njegovo prijaznost. Misli je menda, da sem bila kot prvotnica še prenaivna, da bi ne spoznala njegove politike. Ob priložnosti mi je tudi rekel, da je klerikalnega mišljenja. Zato sem imela pomilovalni smehljaj. Spoznal je, da veter drugače veje, kakor si je v začetku mislil! In začel je, kakor je to lastno vsem klerikalcem, obračati plašč za vetrov. Rekel mi je: „Jaz pravzaprav nisem klerikalec, ampak katoliško-narodni dijak.“ Pri drugi priložnosti pa: „Jaz sploh ničesar ne verujem — jaz sem skeptik!“ Torej katol.-narodni dijak — skeptik! Kako se to strinja? Sodbo prepuščam čitateljem. Hočem še samo povedati, kako naroden je ta klerikalec. Občuje v ultranemških rodovinah, se brati z nemškimi tovariši in nastopa tudi v nemškem mariborskem teatru, kadar nedostaje oseb pri skupinah. Nadalje se je izrazil proti neki nemški punči, da ne bo slovenskih deklet nikdar več pozdravljal, ker so mu ljubše nemške; slavil je napram nji nemško literaturo in nemško kulturo, Slovencem pa prorokoval pogin. — Gotovo že ve članek „Slov. Gospodarja“, kdo mu tako javno našteva njegove pregrehe. Pa ker sem si svesta, da je vse resnica, ne bom izgrubljala besed v svoj zagovor; to, kar sem rekla, ostane pribito!

* Zakaj so tov. Žirovnika premetili? Temu vprašanju odgovarja dopis iz St. Vida v „Slovenskem Domu“: Pravijo, da iz službenih ozirov, češ, da ga v Borovnici potrebujejo. Dobro, toda ali ga pri nas morebiti ne potrebujemo? Ali je morebiti za nas dobra kaka mevža, ki bo z vsem zadovoljna, kar mu bo župnik naklonil? Iz podpisov na prošnji je razvidno, da je večina posestnikov (300!) za to, da ostane g. Žirovnik tukaj, ki je naš dobrotnik. O. kr. deželni šolski svet pa je vendar ta ljudski glas zavrgel. Ljudstvo je govorilo, toda njegova volja nima danes nobene veljave, ker ima vso oblast v rokah par mogočnih duhovnikov. Tem pa je bil g. Žirovnik trn v peti. — Zakaj? — To je razvidno iz sledečega: Rajni naš rojak Bitenc je zapustil za šentviško šolo kaj lepo ustanovo 80.000 gld. S tako ustanovo se ne more postavljati nobena vas na Kranjskem. S pomočjo te ustanove bi imel lahko St. Vid krasno šolo in ne samo ljudsko, ampak tudi meščansko šolo s kmetijskim in trgovskim značajem. Naši otroci, ki jih je čez 500 vsolanih, bi se lahko dom a veliko za življenje koristnega naučili. Naredilo se pa ni do danes nič, otroci morajo pohajati v temne, mokrotne in smradljive šolske prestore, ena šolska kajžica je pa taka, da se jim lahko nad glavami zruši. Kakor se čuje, pa se navzlic temu namerava Bitencova ustanova kar nati hem podariti nikdar sitim ško-

fovim zavodom. Dokler je Žirovnik v St. Vidu, to ne pojde tako lahko, zato pa mora v Borovnico!

* Razkrinkani ljudski vodniki. V prijazni Komendi pri Kamniku službuje iz Sore prestavljeni nadučitelj tov. Grmek. Znano je, s kakšnimi argumenti so ga klerikalci v Sori napadali. Obdolžili so ga raznih stvari, a ko jih je k sodnji citiral, da mu dokažejo razna dejanja, so dolžni ostali dokazov in sodišče je obsodilo obrekljivce na obšutne kazni. Komaj leto dni v Komendi, se tudi tamošnji klerikalci zahrbtno napadali tov. Grmeka in mu nič manj nego devet o v a d b na deželni šolski svet obesili na vrat. Te ovadbe so od konca do kraja same izmišljotine in kruto žaljenje tov. Grmeka, ki ga slikajo kot človeka, ki žive kristjane žre, za pijačo pa si privoščijo samo nedolžno kri naših kranjskih krščanskih katolikov. Kakor rečeno, ovadbe so bile take, da se morajo vsakemu bogaboječemu človeku ježiti lasje, če jih čita. Pisali so ovadbe gospodje župani, ki so čisto preprosti ljudje, a sestavljene so tako, da se na prvi hip vidi, da so jih sestavljali taki gospodje, ki so študirali liguoriansko moralo, ali kaj podobnega. Ker so te ovadbe bile vložene že meseca novembra lanskega leta, so objektivno zastarale, tedaj se sodnijskim potom ne da doseči nikakega zadostjenja. Dva župana pa sta vendar vse obdolžitve še enkrat ponovila v mesecu aprilu letos. Tov. Grmek si ni mogel drugače pomagati, da je izročil vso zadevo dr. Krautu v Kamniku, ta pa sodišču, da tam dokažejo vse, kar so trdili. Ena obravnava se je vršila dne 23. pret. mes. Tožen je bil župan iz Suhadol, preprost kmet. Očitel je Grmeku, da otroke kaznuje, če ga krščansko pozdravljajo, da je pozdravil shod „Svobodomisleceev“ v Pragi, da hodi v cerkev v neki kot, kjer so poleg njega sami zaraščeni pijanci in zanikrneži. Pri prvi obravnavi pred štirimi tedni je ta župan izjavil, da nastopi dokaz resnice o vsem. Vzel si je zagovornika dr. Pegana. V ponedeljek se je tedaj vršila druga obravnava, pri kateri so nastopili kot priče znani župan Mejač, župnik Poč, kaplan Smolej in v pomoč so si vzeli še 11letnega dečka šolarja, ki naj bi pričal, da je bil kaznovan zaradi tega, ker je krščansko pozdravil. Dokaz vsem se je temeljito ponesrečil in sredi obravnave je ponudil dr. Pegan kot zastopnik župana iz Suhadol poravnavo in preklic ter plačilo vseh stroškov. Tov. Grmek, ki ga slikajo kot grozovito liberalno zver je velikodušno in s pravim kavaliristvom sprejel poravnavo in preklic, ker je župan iz Suhadol v izjavi izrečno poudarjal, da je vso ovadbo spisal zaradi napačne informacije na podlagi in na prigovarjanje „verodostojnih“ oseb, ki so ga v to pripravile. Mož je tedaj igral vlogo „Sündenbocka“, „verodostojne“ osebe so pa lepo preste. In kdo so tiste osebe? Župnik in kaplan iz Komende in znani s križcem dekorirani gospod Mejač. Ta dva sta dala informacije možu. Sedaj je gonja proti Grmeku razjasnjena, razkrinkani so pa ljudje, ki se slikajo kot ljudski osrečevalci. Župan iz Suhadol bo plačal in je podpisal prekljeno izjavo, ljudski osrečevalci so pa potegnili svoje roge nazaj kakor polž sline. Tako delajo za ljudstvo!

* „Rdeči Prapor“ piše v številki z dne 26. pret. m. o skupščini „Zaveze“ v Mariboru ter se peča zlasti z resolucijami, ki jih je sprejela delegacija. Kritikanje je sploh lahka stvar, tako tudi ni težko reči, da bi namesto štirih točk resolucije zadostovale samo tri. Da izrekamo preganjanjem tovarišem svoje simpatije, se je zgodilo iz dveh vzrokov: tisti, ki jih preganjajo — tudi dež. šol. svet je med njimi; — trdijo venomer, da so to najbolj zanikrni učitelji, ki sploh niso vredni, da se kdo zavzema zanje. Mi smo hoteli v Mariboru pokazati, da jih drugače cenimo, ker poznamo njihovo šolsko in izvenšolsko delo, pa tudi vemo, kako hudo jih je discipliniranje zadelo v moralnem in materialnem pogledu. Kdor ni bil še n. pr. v Potokarjevi koči, ta ne pozna te bolesti. „Wer nie sein Brot mit Tränen aß, wer nie die kummervollen Nächte auf seinem Bette weinend saß...“ Spričo tega vendar smemo tam, kjer je najpripravnejše mesto, izreči svojim tovarišem simpatije, da jim damo — in to je drugi vzrok! — moralno podporo, ko se jih hoče polasčati — obup! Nikomur pa ni hodilo na misel, da bi hotel s tem „prikriti“ splošno apatičnost učiteljstva“. — Omenjena resolucija je predvsem izraz liberalizma, v obliki, kakor ga učiteljstvo goji... Ne tako! V omenjeni resoluciji nikar ne iščite tega, česar v njej ni, zakaj omenjena resolucija ni nič drugega nego protest proti kršenju zakona, proti politički nasilnosti in brezpravnosti; omenjena resolucija je opozoritev poklicanih krogov na njih zakonite dolžnosti in končno je omenjena resolucija klic po pomoči vse javnosti, ki ceni važnost učiteljstva. Res, to je vse, „k čemur se je moglo učiteljstvo povspeti o priliki svoje manifestacije pravcatega idealizma“. V Mariboru gotovo ni bilo nič drugega mogočega storiti, kakor je bilo že tisoče vsakojahkih stanovskih in političkih manifestacij z enakim ali tudi manjšim uspehom. Končno pravi „Rdeči Prapor“: „Imponirala nam bode po učiteljih sklenjena resolucija šele tedaj, kadar bode pozival sestavnik tudi na delo izven

šole, za nabavo političke moči med narodom, in to vključ vsemu klevetništvu, nadalje kadar boče glasovala za odpravo birokratizma v šolski upravi ter zahtevala isto v področje narodne samodolobnosti. — Oprostite, ampak tu prihaja „Rdeči Prapor“ dve leti prekasno! Vse to smo mi že sklenili na skupščini v Radovljici dne 24. avgusta 1907! (Glej: A. Pesek: „Na delo med ljudstvo!“) Tedenje sklepe izvršujejo naši socialni odseki. Seveda gre delo počasi, ker je napoti tisoč zaprek. Tudi „Rdeči Prapor“ ve, da je treba časih celo desetletje, da se dobra stvar pomakne vidno naprej. V našem stanu pa se dogodi tudi slučaj, da tistega, ki dela 36 let med ljudstvom in za ljudstvo, za plačilo — disciplinirajo (slučaj Žirovnik!). Seveda se je „Slovenec“ brž naslonil na „Rdeči Prapor“, češ tudi ta vas graja! Ampak težko ni videti, da to ni graja, temveč razmišljanje položaja — po svoji glavi!

Slovenskemu štajerskemu učiteljstvu!

„Zveza slov. štaj. učiteljev in učiteljic“ pozivlja tem potom vse svoje člane in članice, da se udeležijo glavnega zborovanja „Steierm. Lehrerbunda“, ki se vrši dne 11. septembra t. l. ob 2. uri pop. v Gradcu.

Tovariši, tovarišice! V najboljšem spominu vam je gotovo še zborovanje štajerskega učiteljstva dne 2. februarja 1907, kjer se nas je zbralo okoli dvatisoč organiziranih učiteljev in učiteljic iz vse Štajerske. Povzdignili smo takrat glasen protest napram beraškim našim plačam in — dosegli smo vsaj nekaj.

Letos vas „Steierm. Lehrerbund“, to je združitev obeh deželnih stanovskih organizacij, iznova kliče na plan; torej pridite vsak in vsaka, komur je mar izboljšanje našega gmotnega položaja.

Edina točka vzporeda omenjenega zborovanja je: „Kaj zahteva štajersko učiteljstvo od novega deželnega zbora?“

Novoizvoljeni deželni zbor se bo kmalu sestal. Od njega je odvisno, na kak način bo našemu stanu izboljšal gmotno stališče in če ga sploh bo. Glasno moramo zaklicati poslanecem, istotako vladi: „Tukaj smo vsi štajerski učitelji in učiteljice — in zahtevamo: Izboljšajte naše gmotno stališče, dajte našemu stanu primerno plačo, ne pustite nas v bedi in nadlogi!“

Stanovski greh ima tisti in tista, ki ne bo navzoč na tem velepomembnem shodu. Kdor ne leži bolan na postelji, tisti mora iti v Gradec.

Deželni poslanci in vlada morajo vedeti, da smo vsi bodisi iz tega ali onega dela dežele složni, da zahtevamo to, kar nam gre s človeškega in postavnega stališča.

Ne dve, tri sto se nas zbere v Gradec, temveč pridimo vsi do zadnjega.

Dne 11. septembra t. l. bo štajersko učiteljstvo govorilo in ne brezuspešno.

Še besedo specialno slovenskemu učiteljstvu. Nemški kolegi in kolegije bodo večinoma vsi na zborovanju in mi Slovenci naj bi zaostali? Ne, to ne sme biti! Pokažimo našim sodeželanom, da slovenski učitelj in slovenska učiteljica ne zaostajata za duhom časa, da vemo tudi mi ceniti in uvaževati velik pomen složenega nastopa ter da gori tudi v nas stanovska zavest. Torej vsak in vsaka v Gradec!

Vzpored:

I. Odborovaseja.

V petek, dne 10. septembra, ob 2. uri popoldne v Ferdinandeumu.

1. Poročilo vodstva.
2. Razdelitev obresti iz Fran Josipove ustanove.
3. Priprave za delegacijsko zborovanje.
4. Slučajnosti.

II. Delegacijsko zborovanje.

V soboto, dne 11. septembra, ob 10. uri popoldne v Ferdinandeumu.

1. Poročilo vodstva in odbora.
2. Obravnava in sklepanje o resolucijah, ki naj se predlagajo pri glavnem zborovanju glede vprašanja o plačah in o pravnih razmerah štajerskega učiteljstva.
3. Predlogi odbora in odposlancev.

III. Glavno zborovanje.

V soboto, dne 11. septembra, ob 2. uri popoldne v „Štefanijski dvorani“ (Schmiedgasse).

Predmet: Kaj zahteva štajersko učiteljstvo od novega deželnega zbora?

Poročevalca: Fran Kalista in Fran Monschein.

Vestnik.

V našem poročilu o „Zavezinem“ koncertu v Mariboru je izostal ta-le odstavek: Koncert je vodil tov. R. Vrečer. Kakor zadnjič v Celju se je izkazal tudi sedaj za vrlo spretnega in izobraženega dirigenta, ki ume vsaki skladbi odbrati nje najlepše strani ter jih s svojim zborom predložiti poslušalstvu. Njegovi mahljaji so temperamentni — dokaz, da čuti lepoto skladbe s svojim srcem. Lep uspeh, ki so ga dosegle vse pevske točke, je v prvi vrsti njegova zasluga.

Literarisches Institut Kosmos. Vsako leto se klati po slovenskih deželah agent „literaričnega instituta Kosmos“, ki ima svoje knjižarne v Lipskem, na Dunaju in v Budimpešti. Na piko vzame najrajši učitelje in učiteljice. Te zadnje še posebno rad. Najrajši jih nadleguje med poukom. Marsikdo se mu vda, da se ga reši, meneč: „Bom pa preklicall!“ — Toda zaman je preklic! Knjige dojdejo. Ko jih pošlje nazaj, terjajo okoli 2 K odškodnine. Sedaj imaš okoli 14 dni mir. Zdajci dojde poziv njihovega odvetnika. Ta stane okoli 3 K. Da se ogneš sitnostim, vzameš končno le knjige, ki stanejo že za 5 K več, nego sta se domeniš z agentom. Glavna reč pa tiči v tem, da dobiš silno drage knjige, ki jih izdaja „literarični institut Kosmos“, že čez leto dni za polovično ceno skoraj v vsaki knjižarni. Da obvarujemo tovariše in tovarišice gmotne škode, nasilnosti, neprijetnosti in arogance, s katero navadno polni „literarični institut Kosmos“ svoja pisma, opozarjamo, da je ravnokar omenjeni „institut“ eden izmed najdražjih in najnasilnejših; zakaj če nočeš vzeti izlepa, moraš pa izgrda. Ker agent „literaričnega instituta Kosmos“ slovensčine niti ne pozna, temveč nastopa s svojo nemščino silno bahato, svetujemo vsem slovenskim tovarišem in tovarišicam, da ga odslove kratkim potom. Podpirajmo rajši domače trdke, ki nam dajo isto blago ceneje in ki nimajo navade pritiskati na naročnika s silo, grožnjo in aroganco kot dela to zgoraj imenovani „institut“.

Slovenskim učiteljcem v uvaževanje. Štajerska koleginja nam piše: Tovariš Pesek nas je pozval, naj se zavežemo v petih letih plačati vsaj 60 K za obrambni sklad Družbe sv. C. in M. — To bo pač vsakemu mogoče, četudi je plača bora pičila. Pa marsikatera učiteljica poreče: „Hm, 60 K, to bi bilo ravno za prav lepo obleko!“ — Obleka je prav lahko elegantna, ne da bi stala 60 K. Toda čipke, ki vise v tako obilni meri po obleki, so drage. Rajše si kupite boljše blago, ki traja dlje časa, pa manj čipk. Saj imamo učiteljice, ki so preprosto, a vendar elegantno opravljene; nikakor pa ne bodi učiteljica oblečena kot gledališka igralka. Poznam učiteljico, ki ima zimski klobuk, drag nad 40 K. Potem ni čuda, če sovražnik kriči: „Učiteljica ima dovolj denarja!“ V resnici pa ne manjka dosti, da ne gladijemo! — Če pa ima kateri učitelj ali učiteljica več nego samo mesečno plačo, potem pa lahko daruje obrambnemu skladu 60 K, saj daruje svojemu narodu, in ta denar ne gre v izgubo!

Za učiteljski konvikt je daroval g. Ivan Nekerman, c. kr. okrajni šolski nadzornik v Trstu, 5 K ker se ni mogel udeležiti „Zavezinega“ zborovanja v Mariboru. Živel!

Letalno za učiteljski konvikt je plačal tovariš Tomo Bitenc iz Dragatuša. Hvala!

Učiteljska tiskarna je založila v zornen urnike za vse kategorije ljudskih šol, ki jih je sestavil c. kr. okr. šol. nadzornik g. Lj. Stiasny v Krškem. Ti vzorni urniki olajšajo delo gg. šol. voditeljem in ustvarijo enotno razdelitev predmetov. — En komad velja 5 h. — Dalje je založila Učit. tiskarna Izposojilno knjigo za učila. Ta knjiga je zelo potrebna osobito na večrazrednicah, da se upelje red pri izposojevanju učil. Vsak izposojilec zabeleži v to knjigo ime učila, dan izposojila in vrnitve in komu se je učilo izposodilo. — Učiteljstvu, ki poučuje na nadaljevalnih šolah, priporočamo izborno urejeno knjigo: Lj. Stiasny: Učeneslike za ponavljalno šolo. Zbrano je vse potrebno gradivo za pouk v pon. šoli. Imeti bi jo moral v roki vsak učitelj in vsaka učiteljica na ponavljalni šoli. — Tudi „Dnevnik“ za razdeljen pouk se tiska in se pošlje tistim, ki ga izrečno naroče.

Iz Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učit. društev. Po neljubi pomoti je izostal pozdrav, ki ga je poslal glavni skupščini Zaveze v Mariboru g. Ivan Nekermann, c. kr. okrajni šolski nadzornik za Trst in okolico. Piše nam:

Ker se ne morem osebno udeležiti slavnostnega glavnega zborovanja, pozdravljam tem potom drage mi tovariše najprišrenejše, želeč zborovanju najboljših uspehov. Priložen znesek 5 K podarim v korist Učit. konviktu v Ljubljani. Da ste mi zdravi!

Šolski voditelji pozor! Onim šolskim voditeljem, ki prirejajo in vodijo šolsko matico mesto krajnega šolskega sveta, se jim svetuje naj zahtevajo za to delo nagrado opravilne doklade dotične šole, t. j. 60 K na enorazr., 100 K na dvorazr., 150 K na trirazr. in 200 kron na štiri in večrazrednicah.

Mestna šolska zdravnik sta postala v Ljubljani dr. Demšar in dr. Rus. — Gospoda doktorja stopita takoj pričetkom novega šolskega leta v prijateljsko dotiko z ljubljanskim učiteljstvom, da bosta z njegovo kolegično podporo delovala za blagor šolske mladine.

O klerikalni vzgoji mladine priobčujo „Narodni Dnevnik“ v 191. številu. Članek, kjer pripoveduje, kako je neki klerikalni dijak-agitator izpovedal svoje prepričanje z značilnimi besedami: „Kupili so me! Kupljen sem!“

Državni poslanec Fran Ivanišević, po poklicu duhovnik, se je odločno izrekel proti osnovanju klerikalne stranke v Dalmaciji. „Slovenec“ ne ve o tem ničesar poročati.

Vojaški kontrolni shodi. Po odredbi vojnega ministrstva letos vojaških kontrolnih shodov ne bo. Prizadete naj tovariši na to opozore.

Razpisani štipendij. Pričetkom prvega polletja šolskega leta 1909/10. se ima podeliti en državni štipendij za Istro dijakom, pristojnim v kako občino kopne Istre, slušateljem prava ali zdravilstva na c. kr. univerzi, v letnem znesku 315 K in če bi takih ne bilo, gimnazijским učencem iz iste pokrajine, toda v manjšem znesku letnih 168 K. — Dijaki zdravilstva imajo razentega predložiti lastno-ročno podpisano, in če so mladoletni, od postavnega zastopa odobren in podpisan reverz, s katerim se obvezujejo, da bodo v slučaju, da se jim podeli štipendij, po dosegu doktorske časti zdravili najmanj 5 let po kmetijskih občinah istrskih, ali da bodo v nasprotnem slučaju vrnili popolnoma njim izplačane štipendijske zneske. — Istočasno se ima oddati še en štipendij v letnem znesku 420 K. Pravico uživanja tega štipendija imajo dijaki iz Istre ali poknežene grofije Goriško-Gradišanske, ki obiskujejo višjo poljedelsko šolo na Dunaju in predvsem slušatelji poljedelskega oddelka imenovane visoke šole, ki se zavežejo s formalnim reverzom, da uporabijo svoje zaradi poljedelskih štipendij pridobljene znanosti v lastni domovini. Prosilci naj predložijo svoje prošnje c. kr. namestniku najkasneje do 15. novembra 1909. — Tovariši naj opravičence opozore na ta dva razpisa.

V Velikoven je umrl nadučitelj na mestnih šolah M. Pichler.

III. mednarodni kongres za šolsko higijeno se vrši o Veliki noči leta 1910. v Parizu.

Blagoslovljenje šole. V Gratkornu na Štajerskem se je dogodil slučaj, ki je morda edin svoje vrste. Šolsko poslopje so blagoslovljali župnik, mežnar in župan, pri tem se jim pa ni zdelo vredno obvestiti o tem občinskoga sveta, šolskega sveta in ni enega učitelja, še voditelja ne, kamo li, da bi jih še povabili. Tako hočejo sami ločiti šolo od cerkve. Prav!

Konkordat. Tržaški „Independent“ javlja, da ne bode dr. Candotti, profesor na občinski (italijanski) realki, postal ravnatelj ženskega liceja, ker je baje slaboveren. Namestništvo je samo želelo, da bi njega imenovali, ali naučno ministrstvo mu je odreklo potrditev, ker je škofijska kurija bila za to. Škof se je izrazil, da bi v slučaju, da postane Candotti res ravnatelj, primoran prepovedati svojim duhovnikom pouk.

Iz tržaškega šolstva. Suplent navtične sekcije c. kr. trgovinske in navtične akademije v Trstu Manilij Radicich, je imenovan definitivnim učiteljem tega zavoda. — C. kr. ministrstvo za javna dela je profesorja na državni obrtni šoli v Trstu, Hermana Fornasariča, potrdilo v šolski službi.

Iz šolske službe na Kranjskem. Dosedanja prov. učiteljica Vida Vrežec v Vel. Trnu je premeščena na Studenec pri Krškem; učiteljska kandidatinja Adela Christof je pripuščena k brezplačni praksi v Planini. Premeščeni so: prov. učitelj Maks Tschinkel iz Kočevja v Koprivnik; prov. učiteljica Roza Ermacora iz Kočevja v Stari log; prov. učitelj Josip Gregoritsch iz Starega loga v Kočevje; prov. učitelj Ivan Stalzer iz Reichenaua v Kočevje; prov. učiteljica Valerija Kasch iz Kočevja v Reichenau; prov. učiteljica Zofija Tschernerne iz Koprivnika v Kočevsko Reko. Za prov. učiteljico pride v Koprivnik Stefanija Kasch; učiteljska kandidatinja Olga Jonke je imenovana za prov. učiteljico v Kočevju. Krajni šolski svet v Postojni je imenoval učiteljskega kandidata Josipa Goriška za suplenta na meščanski šoli v Postojni.

Odhodnico napravijo prijatelji nadučitelju Žirovniku v nedeljo 5. t. m. popoldne ob 4. uri pri „Slepem Janezu“ in pričakujejo, da se je udeležijo vsi tovariši in tovarišice, ki so z njim službovali v St. Vidu.

Brezplačna razstava učil. Povodom uradne učiteljske konference za ptujski okraj je bila v šolskem poslopju ljudske šole Ptujstva okolica v dobi od 28. avgusta do 2. septembra 1909 dobroznane dunajske trdke „A. Pichlers Witwe in sin“ veleznanimiva razstava najnovejših in najboljših učil za nazorni pouk, zemljepisje, zgodovino, prirodopis, risanje, petje, verouk, prirodopisne pripomočke, risarske modele, stereoskopske slike i. dr. Razstava je bila otvorena v navedenem času vsak dan od 9.—12. ure in od 2.—6. ure popoldne. Napredno slovensko učiteljstvo si je razstavo ogledalo v mnogobrojnem številu. — Naznanilo

o tej razstavi nam je došlo prepozno, zato ga nismo objavili. Morda nam pošlje kdo o razstavi sami točnejše poročilo.

Deška ljudska šola v Novem mestu dobi v prihodnjem šolskem letu za III. in IV. razred paralelo.

Ravnatelj navtične akademije v Trstu, g. Gelcich, je stopil v pokoj in je tem povodom dobil naslov ministerialnega svetnika. G. Gelcich je rodom iz Dubrovnika, torej hrvaškega pokolenja, ali on sam se je vsekdar priznaval Italijanom. To pa nas ne ovira, da ne bi priznavali njegovih zaslug kot historika. Napisal je Italijanskih zares izbornih zgodovinskih del o Dubrovniku in Boki Kotorski.

Laško učiteljšče otvorijo že to šolsko leto v Gradišču. Občina je dobila te dni tozadevni ministrski odlok. Tem povodom se bo vršila posebna slavnost na čast poslancema Faiduttiju in Bugattu, ki imata zaslugo, da se je laško učiteljšče premestilo iz Kopra v Gradišče. Kaj pa je s slovenskim učiteljščem? Ali to ostane še v Kopru?

Posojilnica v Mariboru podeli za šolsko leto 1909/10. obiskovalcu slov. trg. šole v Ljubljani podporo v znesku 240 K. Pravilno opremljene prošnje se sprejemajo do 15. septembra 1909 s pripomnjo, da pridejo vpoštev samo prošnji slovenske narodnosti iz političkega okraja Maribor.

Razpis za državni obrtni štipendij. Početkom šolskega leta 1909/10 je na razpolago državni obrtni štipendij v letnem znesku 400 K za istrske mladeniče brez sredstev, ki se posvečujejo ali se nameravajo posvetiti naukom na trgovski šoli v Spljetu. Štipendij se uživa vse redno trajanje nauk.

Mariborski učiteljski maturanti iz l. 1869, obhajajo dne 5. in 6. septembra t. l. svojo 40letnico pri narodnem županu Jos. Šinku v Središču. Izmed 12 tovarišev še živi: Flis Slavko, Škofja Loka; Jurkovič Fran, Šmarje pri Jelšah; Košutnik Fran, Dramlje pri St. Jurju ob juž. žel.; Robič Janko, Ljutomer; Sratonik Šimen, Pragersko, in Šinko Josip, župan, Središče.

Št. Vid-Grobelno. Pišejo nam: Dne 8. septembra uprizaro tukajšnji narodni igralci narodno igro „Divji lovec“, ki se je z izbornim uspehom igrala pred par leti ter ostala občinstvu in gostom v živem spominu. Na splošno željo se ta ponovi v prid ubožni šolski mladini. Vršši se v Završih v prostorih gosp. Gobca ob 4. popoldan. Kar je zaradi zveze vlakov jako ugodno. Pri igri in odmorih svira domača godba. Po igri prosta zabava in ples. Za točno in ceno postrežbo preskrbljeno. Na snidenje v prijaznih Završih!

Narodni fantje in dekleta.

Prav dobro ohranjen klavir se za nizko ceno proda. Reelnim plačnikom tudi na obroke. Pojasnila da nadučitelj Fran Ks. Trošt na Igu.

Na novoustanovljena trgovina s šolskimi potrebščinami Goričar in Leskovšek v Celju ima v zalogi šolske tiskovine za Štajersko iz Učiteljske tiskarne v Ljubljani. Tiskovine so izvršene po najnovejših vzorcih na najboljšem papirju. Štajerske tovariše opozarjamo na to trdiko in jim priporočamo šolske tiskovine iz njene zaloga. S tem podpirajo mlado podjetje, obenem pa tudi Učiteljsko tiskarno.

Iz slovanskih pokrajin.

○ Dr. Fran Vrbanič †. V noči 27. avgusta je preminul v Zagrebu vseučiliški profesor dr. Fran Vrbanič. Rojen v Gospiću leta 1847. je bil l. 1876. imenovan za profesorja. Pozneje se je pečal zlasti z gospodarsko politiko ter je bil večkrat izvoljen v hrvaški sabor. Bil je pristaš bivše takozvane obzoraške stranke, koncilijanten tudi napram napredni struji. Velikemu hrvaškemu rodoljubi bodi ohranjen trajen spomin!

○ Pobratimstvo med Čehi in Poljaki. Čehi so napravili izlet na Poljsko, kjer so bili navdušeno sprejeti. Na banketu se je govorilo tudi o popolnem slovanskem zblizanju.

○ Češko Sokolstvo v Severni Ameriki. Meseca avgusta se je vršil v Čikagu vse-sokolski zlet v Ameriki, ki so se ga udeležili razen Čehov tudi Slovenci, Poljaki, Hrvati in Srbi. Iz Prage se je odpeljalo v Čikago okrog 30 Sokolov, na čelu jim dr. Scheiner, starosta Češke Sokolske Zveze. Praški telovadci pa se niso udeležili tekme, ki je bila namenjena samo za ameriško Sokolstvo.

○ Razstava mest Poljskega kraljevstva. Društvo hišnih posestnikov v Varšavi je stavilo predlog, naj se leta 1911. priredi v Varšavi razstava poljskih mest. Izvoljen je bil odbor, v katerem so zastopani: društva hišnih posestnikov, magistrati, društva zdravnikov in tehnikov. Razstava bo imela 14 oddelkov, v katerih bodo razvidno: 1. razvoj mest, 2. fizični pogoji mest, 3. vodstvo in zidanje mest, 4. uprava mest, 5. vodovodi, 6. kanalizacija, 7. razsvetljava, 8. ubožništvo, 9. higiena, 10. verstvo, kultura, šolstvo, 11. ognjegasninstvo, 12. komunikacije, 13. statistika in mestne finance, 14. industrija. Stroški za razstavo so proračunjeni na 250 tisoč rubljev.